

BESLUT
2018-08-13

Dnr Ö 15-2018

KLAGANDE

Stockholms universitet
Psykologiska institutionen
106 91 Stockholm

ÖVERKLAGAT BESLUT

Regionala etikprövningsnämnden i Stockholms beslut den 17 maj 2018, dnr 2018/873-31, se bilaga

Projekttitel: Påminnelser om Gud och välfärdssystemets påverkan på tillit.

SAKEN

Prövning enligt lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor (etikprövningslagen)

CENTRALA ETIKPRÖVNINGSNÄMNDENS BESLUT

Centrala etikprövningsnämnden ändrar inte det överklagade beslutet.

BAKGRUND

Syftet med studien uppges vara att undersöka hur religion och välfärdssystemet är kopplat till människors tillit. Detta sker genom att påminna forskningspersonerna om religion alternativt välfärdssystemet och därefter undersöka om detta påverkar deras grad av tillit. Grad av tillit kommer att undersökas med enkäter och s.k. "tillitsspel" med riktiga pengar. Datainsamlingen är internetbaserad och deltagarna i studien rekryteras i Sverige och USA, 195 personer i varje land slumpmässigt delade i tre grupper. Man strävar efter ökad kunskap om på vilket sätt religion påverkar människors tillit i samhällen där religion är norm respektive icke-norm, samt på vilket sätt välfärdssystemet är kopplat till människors tillit. Den informationen man planerar att ge till forskningspersonerna om studiens syfte och ekonomisk ersättning är avsiktligt inte sanningsenlig.

Den regionala etikprövningsnämnden har avslagit ansökningsen. Nämnden anför att det inte är acceptabelt att ljuga för forskningspersonerna och att dessa måste betalas i enlighet med vad som utlovats. Lögner kan anses kränkande i sig och ha negativa konsekvenser för forskningspersonerna genom att de känner sig bedragna. Därtill bedömer nämnden att forskningens vetenskapliga värde är begränsat. Samma eller bättre vetenskapligt värde kan uppnås med etablerade och etiskt godtagbara metoder på ett sätt som innebär mindre risker.

Klaganden söker bemöta invändningarna genom att ändra projektet så att forskningspersonerna ges ekonomisk ersättning i "tillitsspelet" i enlighet med det som utlovats och efter deltagande i studien ges korrekt information om studiens syfte. Vidare har man lagt in en

BESLUT
2018-08-13

Dnr Ö 15-2018

fråga om forskningspersonen fortfarande, efter att ha fått veta studiens egentliga syfte, vill vara med i studien.

SKÄLEN FÖR BESLUTET

Syftet med etikprövningslagen är att skydda den enskilda människan och respekten för människovärdet vid forskning (1 §). Information är väsentlig för forskningspersonens skydd av sin personliga integritet och för respekten för dennes människovärde. Att ge ofullständig – eller som i den aktuella studien direkt felaktig information – strider mot syftet med lagen. Enligt 9 § etikprövningslagen får forskning godkännas bara om de risker som den kan medföra för forskningspersonernas hälsa, säkerhet och personliga integritet uppvägs av dess vetenskapliga värde. Centrala etikprövningsnämndens bedömning är att studiens vetenskapliga värde inte överstiger dess potentiella risker. Forskningen ska därför inte godkännas.

Centrala etikprövningsnämndens beslut får enligt 37 § etikprövningslagen inte överklagas.

Detta beslut har fattats av Karin Almgren, Elina Mäki-Torkko, Kjell Asplund, Anders Brändström, Ann Wennerberg, Bengt Gustafsson och Lena Näslund efter föredragning av Elina Mäki-Torkko. Vid den slutliga handläggningen har dessutom ersättarna Christina Eintrei, Elena Namli, Bimbi Ollberg och Birgitta Hübinette samt kanslichefen Jörgen Svidén och administrativa sekreteraren Eva Kaaman Modig deltagit.

På Centrala etikprövningsnämndens vägnar

Karin Almgren
Ordförande

Diarienummer:
2018/873-31/5
Föredragande:
Erik Angner

Sökande: Stockholms universitet
Behörig företrädare: [REDACTED]
Projekt: Påminnelser om Gud och välfärdssystemets påverkan på tillit
Forskare som genomför projektet: [REDACTED]

BESLUT

Nämnden avslår ansökan.

Motivering

Den nu föreslagna studien kommer enligt nämndens mening i konflikt med två forskningsetiska principer, dels att det inte är acceptabelt att ljuga för forskningspersonerna, dels att forskningspersonerna måste betalas i enlighet med vad som utlovats. I studien får forskningspersonerna en felaktig uppgift att de spelar ett spel mot en annan individ och forskningspersonerna betalas inte efter sin prestation.

Enligt 9 § lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor får forskning godkännas bara om de risker som den kan medföra för forskningspersoners hälsa, säkerhet och personliga integritet uppvägs av dess vetenskapliga värde. I det här fallet gör nämnden bedömningen att studiens vetenskapliga värde är begränsat och ifrågasätter i vilken utsträckning forskningsfrågorna kan besvaras genom studien. Nämnden anser också att studien är förenad med risker för forskningspersonerna, lögnen kan anses kränkande i sig och ha negativa konsekvenser för forskningspersonerna som kan känna sig bedragna.

Forskning får inte godkännas, om det förväntade resultatet kan uppnås på ett annat sätt som innebär mindre risker för forskningspersoners hälsa, säkerhet och personliga integritet (se 10 § samma lag). I det här fallet finns väletablerade alternativ som inte bryter mot de forskningsetiska principerna. Nämnden drar därför slutsatsen att forskarna genom att använda etablerade och etiskt godtagbara metoder kan uppnå samma eller bättre vetenskapliga resultat på ett sätt som innebär mindre risker.

Mot denna bakgrund avslår nämnden ansökan.

Hur man överklagar, se särskild information.

Ordförande

Agneta Eberhardt

Ledamöter med vetenskaplig kompetens

Gunnel Backenroth (*psykologi*), vetenskaplig sekreterare, deltar inte i ärende 2018/678

Neda Agahi (*socialgerontologi*)

Jenny Cisneros Örnberg (*statsvetenskap*), deltar inte i ärende 2018/678, 2018/683, 2018/704, 2018/711, 2018/739, 2018/745, 2018/796, 2018/808, 2018/812, 2018/839, 2018/860, 2018/862, 2018/871, 2018/873, 2018/881, 2018/882, 2018/883, 2018/884, 2018/885, 2018/889, 2018/902

Karin Edvardsson Björnberg (*miljöfilosofi*), deltar inte i ärende 2018/872, 2018/796

Robert Erikson (*sociologi*)

Erik Angner (*praktisk filosofi, nationalekonomi*)

Tomas Månsson (*etik*), deltar inte i ärende 2018/645, 2018/872

Jerzy Sarnecki (*kriminologi*), deltar inte i ärende 2018/882, 2018/883, 2018/885, 2018/889, 2018/902

David Titelman (*psykologi*)

Ledamöter som företräder allmänna intressen

Anders Bergstrand

Kerstin Espman

Margaretha Herthelius

Michael Spira

Administrativ sekreterare

Helena Hallgren Lönn

§ 1 Ordföranden förklarar sammanträdet öppnat.

§ 2 Ordförande utser Gunnel Backenroth till vetenskaplig sekreterare för sammanträdet och David Titelman för ärende 2018/678

§ 3 Ansökningar om etisk granskning av forskningsprojekt, se **Bilaga**.

§ 4 Ordföranden förklarar mötet avslutat och meddelar att nästa sammanträde i avdelning 5 äger rum torsdagen den 19 juni 2018.

Agneta Eberhardt
Ordförande

Gunnel Backenroth
Protokollförare, vetenskaplig sekreterare

David Titelman

Protokollförare, vetenskaplig sekreterare ärende 2018/678